

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

3

економічної теорії

на тему:

«Аналіз попиту на гроші в Україні»

Студентки 2 курсу групи ФБС-21

Прус Ю.І.

Науковий керівник:

Сліпченко Т.О

Національна шкала

Кількість балів

Оцінка ECTS

Тернопіль – 2017

План

Вступ

1. Теоретичний аналіз основних моделей попиту на гроші.
2. Макроаналіз попиту на гроші в Україні.
3. Методи регулювання динаміки попиту на гроші та напрямки їх оптимізації : зарубіжний досвід.

Висновки

Список використаної літератури

Зміст

Вступ	4
Розділ 1. Теоретичний аналіз основних моделей попиту на гроші.	6
Розділ 2. Макроаналіз попиту на гроші в Україні.	9
Розділ 3. Методи регулювання динаміки попиту на гроші та напрямки їх оптимізації: зарубіжний досвід	15
Висновки	18
Список використаної літератури	20

Вступ

Актуальність теми. В умовах сучасності оцінка попиту на гроші постійно ускладнюється через зміну умов зовнішньоекономічної діяльності держави, рівня розвитку правових інститутів та через введення нових законодавчих норм, а також активізацію деяких інструментів фінансового ринку.

Попит на гроші є таким явищем, котре формується в результаті дії певного ряду факторів. Його динаміка може бути визначена шляхом аналізу певних макроекономічних та фінансових індикаторів. Одним з макроекономічних індикаторів є рівень цін, котрий, з одного боку, розглядається як чинник, а з іншого має прямо пропорційну динаміку до споживчого попиту та динаміки попиту на гроші.

Грошова система, котра добре функціонує, сприяє повному використанню потужностей та повній зайнятості.

Грошовий ринок відіграє значну роль у національній економіці. Одними з основних є проблеми грошового обігу як чиннику пожвавлення, котрий має велике макроекономічне значення.

Сьогодні національна грошова система України перебуває на перехідній стадії, тобто переходу та становлення до більш розвинених грошових структур. В ідеалі система управління сукупним грошовим оборотом в нашій державі повинна

відповідати міжнародним вимогам.

Важлива роль у врівноваженні попиту та пропозиції грошей належить швидкості обігу грошей.

Проблеми , пов'язані із грошовим ринком, досліджували такі відомі вчені : Дж.М.Кейнс, Дж.Р.Хікс, М.І.Туган-Багановський та інші.

Метою дослідження курсової роботи є аналіз та дослідження попиту на гроші в національній економіці.

Предметом дослідження є формування попиту на гроші в національній економіці та його особливості.

Об'єктом дослідження є теорії попиту на гроші в національній економіці.

Завдання дослідження:

1. проаналізувати моделі попиту на гроші;
2. дослідити попит на гроші в Україні за 2011-2016 р.р.;
3. з'ясувати напрямки оптимізації попиту на гроші.

Структура роботи. Курсова робота складається зі вступу, трьох розділів , висновку та списку використаних джерел.

Розділ 1. Теоретичний аналіз основних моделей попиту на гроші.

Попит на гроші є одним з найважливіших законів ринку. Згідно з положенням цього закону, при рівних умовах люди проявляють більший попит на товар по мірі зниження його ціни. Гроші - це загальний еквівалент, за допомогою якого можна купувати чи обмінювати товари і послуги. Вони утворюють ціну, мають найбільший попит. Важливу роль при аналізі грошей займає зміна пропорції їх обміну на інші товари протягом певного часу, тобто впливу процента. Розрізняють такі види процентних ставок: номінальну та реальну. Сюди також можна віднести інфляцію. Реальна процентна ставка вимірюють від заощаджень у товарах, котрі можна буде придбати у майбутньому, а номінальна процентна ставка відображає дохід від заощаджень. Інфляція відображає зміну загального рівня цін із часом.

Розрізняють дві основні складові попиту на гроші: попит на гроші як на актив та трансакційний попит. Трансакційний попит - це такий попит, котрий обслуговує усі види угод в економіці. Він залежить від реального доходу, абсолютного рівня цін та швидкості обігу. Якщо швидкість обігу грошей та рівень обсягу виробництва є стабільними, то кількість грошей, котрі необхідні для обслуговування угод в економіці зміниться відносно рівня цін.

На відміну від попиту на звичайні товари, попит на гроші відокремлює ту частину, яку економічний суб'єкт бажає тримати у ліквідній формі. Тому попит на гроші необхідно розглядати, як попит на запас грошей, котрий визначається у певний фіксований час. Недоліком володіння грошима як активом є втрата доходу у вигляді номінального процента. Номінальний процент є альтернативна вартість зберігання грошей. Отже, чим вищою є процентна ставка, тим більше потенційного доходу втрачатиме економічний агент, який накопичує свої кошти. Зростання попиту на гроші розширює економічні межі грошової емісії.

Залежність попиту на гроші від процентної ставки можна виразити у вигляді функції попиту на гроші , яка в загальному має вигляд :

(1.1)

Однією з основних моделей , за допомогою якої можна визначити попит на гроші є модель Баумоля-Тобіна , котра була запропонована в середині ХХ ст. вченими Уільямом Баумолем та Джеймсом Тобінім. Їхня модель ґрунтується на гіпотезі , що домогосподарства запасують кошти так само , як фірми запасують товари . Але , якби це було справді так , то домогосподарства могли б одержати у майбутньому більший дохід [8, с.56-59].

Баумоль і Тобін вирішили , що дохід, котрий отримують домогосподарства Y (реальний дохід) або PQ (номінальний дохід) вони зберігають на своїх поточних рахунках. Коли домогосподарство хоче зняти певну суму зі свого рахунку, воно повинне понести певні реальні витрати b (або Pb - номінальні витрати). Слід вважати , що споживання є постійною потребою , отже домогосподарство буде брати певну суму коштів (M) в однакові періоди для того , щоб задовільнити свої потреби.

Процес зняття коштів з банківського рахунку має такий вигляд :

Рис. 1.1. Графічне зображення динаміки споживання і заощаджень

Середній залишок на місяць буде складати $M^*/2$. Припустимо , що попит на гроші є середнім залишком коштів за деякий проміжок часу. Отже , головною проблемою виступає визначення величини M^* , котра формує рівень попиту на гроші [3, с. 98-99]. Згідно з тим, що витрати відвідувань становлять Pb , а їхня кількість PQ/M^* , можна встановити , що загальні витрати становлять :

(1.2)

Попит на гроші - це , по суті , попит на реальні грошові залишки. В даному випадку вирішальною є їхня купівельна спроможність . Дана характеристика відома як відсутність " грошової ілюзії "[5, с. 114-119]

Дані висновки полягають у тому , що вони уточнюють характер звязку відсоткових доходів з витратами , які повязані із зняттям коштів , при визначенні обсягів попиту на гроші [8, с. 98-100].

Розділ 2. Макроаналіз попиту на гроші в Україні.

Особливістю формування попиту на гроші в Україні є досить високий рівень інфляції, котра викликана неправильною грошово-кредитною політикою держави та божевільними темпами зростання ВВП та доходів громадян. Досить високий рівень інфляційних ризиків спонукає економічних агентів зберігати свої кошти в альтернативних активах, котрі є менш ризикованими аніж готівка. Це в свою чергу змінює залежність обсягу попиту на гроші від розмірів ВВП.

Основними чинниками, котрі роблять попит на гроші нестабільним, є постійні зміни структури економіки та на фінансових ринках, наявність робочої сили, доларизація економіки, швидкі фінансові та технологічні нововведення, а також очікування інфляції та політична нестабільність. Економісти стверджують, що майбутній попит на гроші не є чисто статистичним показником. З цієї точки зору, попит на гроші розглядається у таких аспектах:

обсяг попиту на гроші у минулому періоді, тобто попит на реальні грошові залишки, оцінка котрого не є ускладненою, визначається способом дефлювання грошової маси на індекс споживчих цін;

обсяг попиту на гроші у майбутньому - саме його оцінка становить труднощі для економістів, тому, що досить важко передбачити етапи розвитку усіх показників, котрі формують цей попит.

У 2011-2013 роках попит на гроші збільшився, грошова пропозиція розширилась, а рівень збільшувався з меншими темпами, що свідчило про збільшення довіри населення до банків.

Проте, швидке знецінення гривні у 2015 році збільшило інфляційні очікування і недовіру до уряду та його політики, що призвело до значного зниження попиту на гроші. Порівнюючи із 2014, у 2015 році темп зростання реальних грошових

залишків знизився на 25 %. Одночасно із зниженням рівня попиту на гроші можна було спостерігати і від'ємні темпи приросту реального ВВП. Люди почали масово забирати свої вклади із банків та переводити їх у валюту , яка була більш конвертованою. Тоді , тиск на курс гривні почав посилюватись, чим була викликана макроекономічна нестабільність.

Таблиця 2.1

**Динаміка індексів грошової маси, ВВП та інфляції в Україні за
2011 -2016 рр.**

Рік	Індекс ВВП у % до попереднього року		Індекс грошової маси (МЗ) у % до попереднього року	Індекс реальної грошової маси (МЗг) у % до попереднього року	Індекс споживчих цін (ІСЦ), % до грудня попереднього року
	у порівняних цінах	у фактичних цінах			
2011	113,0	96,3	94,5	99,7	114,9
2012	104,1	113,7	122,7	130,0	107,9
2013	105,5	114,2	100,6	101,9	106,9
2014	100,2	107,8	128,6	138,1	100,8
2015	100,0	104,3	117,6	118,6	100,1
2016	93,2	114,8	105,3	93,6	122,8

Отже, серед головних чинників збільшення попиту на гроші можна виділити високі темпи економічного зростання та продовження процесу демонетизації економіки.

Згідно з даними табл. 2.1 , грошова маса зростала значно швидше ніж ВВП та ІСЦ.

Розрахунки за 2011-2016 р.р. свідчать , що показники випередження грошової маси у порівнянні з реальним ВВП узгоджуються з даними світової статистики лише у

деяких роках (коливання у межах 1,181 - 1,504).

Слід зазначити , що грошова маса зростала у порівнянні з ІСЦ із випереджаючими темпами лише в 2012, 2014 та 2015 роках (див.табл.2.2). Але навіть у існуючому випередженні грошової маси , попит на гроші є більшим, а частина емісії грошей конвертується у валюту , і гроші виходять за межі держави. Це свідчить про відсутність економічних та статистичних методик , котрі дозволили б узгодити динаміку двох найважливіших економічних показників [6].

Таблиця 2.2

Коефіцієнти випередження грошової маси порівняно з ВВП та ІСЦ в Україні за 2011-2016 рр.

Рік	Коефіцієнт випередження грошової маси порівняно з		Коефіцієнт випередження грошової маси порівняно з ІСЦ
	ВВП у фактичних цінах	ВВП у порівняних цінах	
2011	1,196	1,019	0,822
2012	0,848	0,927	1,137
2013	1,049	1,135	0,941
2014	0,779	0,838	1,276
2015	0,850	0,887	1,175
2016	0,885	1,090	0,857

Для аналізу достатності або надлишковості маси грошей в обігу використовували ВВП (у фактичних цінах) , адже у ньому відображалися не лише процеси створення вартості , а й також процеси її взаємодії та перерозподілу . Завдяки цьому вчені стверджують , що швидше зростання грошової маси в порівнянні з ВВП у постійних цінах не може застосовуватись для оцінювання аналізу достатності

чи надлишковості грошової маси . Коли ціни є стабільними або поступово збільшуються , коефіцієнти випередження грошової маси у порівнянні з номінальним або реальним ВВП є майже однаковими. Одночасно із цим , економічна теорія не заперечує випереджаючого зростання грошової маси грошей над реальним ВВП. Наприклад, М. Фрідмен для короткострокових цілей допускає середньорічний приріст грошової маси на 4-5% при середньорічному прирості реального ВВП на 3% та незначному зниженні швидкості обігу грошей [1].

Отже, коефіцієнт випередження грошової маси над реальним ВВП відповідає економічним нормам , тому його можна використовувати як показник ефективності грошово-кредитної політики. Проте, варто зауважити, що випереджаюче зростання показника в Україні, навіть при стабільній швидкості грошової маси, пояснюється тим, що ВВП не відображає загального обсягу угод в економіці держави [9].

Також, важливе аналітичне значення має коефіцієнт еластичності, котрий показує , на скільки процентів може змінитися обсяг грошової маси при зміні реального ВВП або ІСЦ на 1%.

В табл. 2.3 наведено розрахунок коефіцієнтів еластичності, які дозволяють проаналізувати висновки стосовно раціональності формування обсягу грошової маси.

Таблиця 2.3

Коефіцієнти еластичності грошової маси в Україні за 2011 - 2016 рр.

Рік	Коефіцієнт еластичності, %		
	по доходу		по споживчих цінах
	ВВП у фактичних цінах	ВВП у порівняних цінах	
2011	-2,36	-	-2,71
2012	0,18	0,60	0,35
2013	9,17	23,67	11,50

2014	0,01	0,27	0,03
2015	0,00	0,24	0,01
2016	-	2,79	4,30

З даної таблиці можна побачити, що в Україні відбувалась невідповідність темпів зростання грошової маси та ВВП. Наприклад, у 2013 р. зростання реального ВВП на 1% призвело до зростання грошової маси на 9,17%.

Аналізуючи динаміку грошової маси та динаміку цін можна виявити, що коефіцієнт еластичності по споживчих цінах відображає низьку еластичність між приростом грошової маси і зростанням споживчих цін. Таким чином, можна спростувати думку монетаристів стосовно забезпечення певного приросту грошової маси для підтримки помірних темпів інфляції в Україні. Також, не варто погоджуватись із тим, що єдиною достатньою умовою, котра визначає темпи інфляції є зміна темпів зростання грошової маси.

Монетаристи стверджують, що динаміка цін повністю визначається пропозицією грошей, тобто незбалансованістю пропозиції та попиту на гроші, але ціна є результатом дії багатьох факторів, наприклад, ціни на енергоресурси, конкуренція на ринку, продуктивність праці, науково-технічний прогрес, державне регулювання ринків. тому вона більше сама впливає на грошовий попит і пропозицію.

Варто зауважити, що у більшості країнах світу центральні банки відмовились від монетарного націлювання інфляційного процесу, оскільки встановлення діапазонів зростання грошових агрегатів не давали хороших результатів протягом багатьох років.

Одним із головних завдань монетарної програми НБУ є визначення реального попиту на гроші з боку економічних агентів відповідно до зростання виробництва для безінфляційного розширення грошової маси [7].

Вирішити головні проблеми економіки України неможливо без грамотного регулювання грошового ринку, котрий формується в нашій державі. Тому потрібно вміти грамотно регулювати грошовий попит і пропозицію, а також розуміти природу основних факторів та їх особливості у сьогоденних умовах.

Основні науково-практичні результати дають можливість зробити такі висновки:

запропоновано статистичне забезпечення дослідження грошового попиту в Україні;

встановлено, що основою формування попиту на гроші та основним індикатором його зростання є реальний ВВП;

за допомогою практичних розрахунків було доведено, що відсутній зв'язок між реальними грошовими залишками та ІСЦ.

Розділ 3. Методи регулювання динаміки попиту на гроші та напрямки їх оптимізації: зарубіжний досвід

На даному етапі необхідно зауважити той факт , що наша держава перебуває у складному становищі , вона перебуває у кризі , котра стосується всіх аспектів суспільного життя , але найяскравіше виявляється у грошово-кредитній сфері. Основним інструментом регулювання процесів у цій сфері перебуває грошово-кредитна політика. Тут невірні підходи можуть призвести до величезних втрат , негативно відобразитись на стані економіки і громадян. У світовій економічній літературі описується безліч концепцій регулювання грошово-кредитної політики , та найвизначнішими серед них є кейнсіанська та монетаристська.

Кейнсіанську модель регулювання вивів відомий англійський економіст Дж. М. Кейнс. Він стверджував , що ринкова рівновага буде досягнута за рівня , котрий буде нижчим від обсягу ВВП і коли значна частина робочої сили виявиться безробітною. Проте , в такому випадку , економіка може зупинитись у стані низького випуску та хронічного безробіття. Єдиним виходом на думку Кейнса було державне втручання для підвищення сукупного попиту , а його інструментом є грошово-кредитні важелі.

Вирішального значення у структурі сукупного попиту кейнсіанська теорія надає інвестиційному попиту. Зміна рівня інвестицій призводить до значних коливань рівнів зайнятості та виробництва. На обсяг інвестицій найбільше впливає процентна ставка , бо вона є витратами на отримання кредиту для фінансування інвестиційних рішень. Підвищення процентної ставки скорочує обсяг ВВП , а тому і обсяг інвестицій.

Можна зробити висновок , що використовуючи методи грошово-кредитної політики держава може впливати на рівень процентної ставки, а через неї на рівень

інвестицій , таким чином забезпечуючи повне використання виробничих ресурсів.

Криза кейнсіанської політики у 70-х роках ХХ ст. призвела до відновлення монетаристської теорії. Монетаристи стверджують , що ринкова економіка є стійким механізмом і забезпечує самостійне відновлення економічної рівноваги , тому вони не визнають державного регулювання , а активно визначають принципи вільної конкуренції. Основоположником даної теорії є М. Фрідмен , котрий вважав , що недооцінювання ролі грошового обігу суттєво посилює спад і ускладнює вихід з нього. На думку монетаристів , головним інструментом регулювання повинна бути не процентна ставка , а темпи зростання пропозиції грошей. Тому центральний банк держави повинен завжди проводити передбачувану політику і забезпечувати стійке зростання грошової маси. Така політика застосовувалась у США до 1982 року , завдяки якій вдалося розробити досить радикальні заходи боротьби з інфляцією [10].

На сьогодні , найвідомішою є процентна політика регулювання. Це інструмент грошово-кредитної політики , котрий широко застосовується центральними банками багатьох розвинених країн. Його дія полягає в установленні центральним банком процентної ставки , за допомогою якої він здійснює рефінансування комерційних банків. Облікова ставка центрального банку має важливий статус в економіці. Вона є ціною, за допомогою якої центральний банк емітує гроші в оборот у процесі первинної емісії . Це дає підстави вважати облікову ставку офіційною ціною грошей , на яку орієнтуються всі інші суб'єкти грошового ринку.

Підвищення рівня облікової ставки веде до подорожчання кредитів центрального банку для комерційних. Тоді комерційні банки будуть компенсувати свої витрати шляхом підвищення ставок за кредитами . У кінцевому випадку підвищення рівня відсоткової ставки призведе до зменшення грошової бази і звуження пропозиції грошей. Зниження облікової ставки центральним банком, навпаки, призводить до

зростання попиту на кредит з боку комерційних банків, збільшує грошову базу. Через зміну пропозиції грошей процентна політика впливає на ринкові процентні ставки. Таким чином, розширення пропозиції грошей сприяє зниженню ставок, що призводить до зростання кредитних вкладень в економіку, і в такий спосіб стимулює економічну активність.

Наприклад, Європейський центральний банк встановлює за кредитом "овернайт" найвищу процентну ставку, якою комерційні банки можуть користуватися у межах постійно відкритої лінії рефінансування. Метою такої процентної політики ЄЦБ є обмеження доступу до цієї лінії. Комерційні банки повинні розглядати кредит "овернайт" як останню можливість миттєвого регулювання своєї ліквідності. Федеральні резервні банки США видають кредити комерційним банкам за тією процентною ставкою, рівень котрої часто є нижчим за рівень процентної ставки за міжбанківськими кредитами. Важливою умовою кредитування є те, що банки не мають права отримувати прибутку з кредитів, наданих Федеральними резервними банками. Таким чином ФРС обмежує доступ до емісійних кредитів на відміну від ЄЦБ не ціновими, а адміністративними методами [6].

Кінцевою метою регулювання попиту на гроші є подовження періоду використання тимчасово вільних коштів та забезпечення їх спрямування відповідно до економічної доцільності.

Висновки

В ході написання курсової роботи було досліджено, що попит на гроші оцінюється в залежності від ролі, яку вони виконують в економіці (активну чи пасивну). Активна роль пов'язана із функцією грошей, як засобу обігу, а пасивна - із функцією грошей, як засобу нагромадження. Крива попиту на гроші свідчить про те, що зі зростанням цін, зростає попит на номінальні грошові залишки, але залишається незмінним попит на їх реальну величину.

У проведенні грошово-кредитної політики НБУ щодо формування попиту на гроші, необхідний прогноз оптимальних значень класичних і трансформованих змінних.

З'ясовано, що для того, щоб досягнути значення показника, котрий властивий ринковій економіці, необхідний тривалий період, протягом якого можна буде виділити етапні значення попиту на гроші. Цільові показники попиту на гроші потрібно узгодити із чинниками впливу для їх досягнення, тобто грошово-кредитною політикою НБУ.

Модель попиту на гроші має самостійне значення. Її можна розглядати, як змінну, котра має характер макроекономічної взаємодії, внаслідок якої визначається та частка доходу, яку економічні суб'єкти бажають тримати у грошовій формі.

Управляюча змінна використовується для того, щоб досягнути бажаних цільових значень ендогенних факторів. У проведенні монетарної політики головними управляючими змінними є параметри політики грошової емісії, використання облікової ставки та норм резервування і операцій на відкритому ринку.

Метою проведення грошово-кредитної політики стосовно формування попиту на гроші є досягнення бажаних значень економічної системи, а також оптимального значення цільової або управлінської змінної у певному періоді.

Для визначення оптимальних параметрів попиту на гроші потрібно врахувати значну кількість умов, котрі забезпечуються ваговими коефіцієнтами небажаних відхилень грошово-кредитної політики.

Враховуючи значний вплив грошового попиту на монетарну стабільність необхідно сформувати на державному рівні контроль та систему управління за процесом формування попиту на гроші. Основним завданням такої системи повинне бути збільшення рівня монетизації ВВП за відсутності інфляції та досягнення монетарної стабільності.

При контролі і формуванні попиту на гроші варто враховувати не тільки підвищення рівня монетизації, а й показники, котрі характеризують зростаючий вплив грошової маси.

Отже, попит на гроші, безсумнівно, є одним із ключових і найскладніших явищ на грошовому ринку та економіці в цілому.

Список використаної літератури

1. Економічна теорія : політична економія: Підручник / За ред. С.І. Юрія. - К. : Кондор, 2009. - 604 с.
2. Європейський Центральний Банк [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html>
3. Кулішов В.В. Макроекономіка: основи теорії і практики: Навчальний посібник / В.В. Кулішов.- Львів : Магнолія плюс, 2004.- 256 с.
4. Мойсеєнко Б. Інфляційне таргетування: Міжнародний досвід та українські перспективи // Наука та інновації.- К: ІСЕМВ НАН України. – Т.7.2012.
5. Розділ «Основні тенденції валютного ринку України за червень 2015 року» / Національний банк України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=58039
6. Розділ «Процентні ставки за активними і пасивними операціями НБУ» / Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>.
7. Сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу :www.ukrstat.gov.ua.
8. Сайт Національного банку України [Електронний ресурс].— Режим доступу :<http://www.bank.gov.ua>.
9. Сліпченко Т.О. Еволюція інфляційного таргетування: аналіз зарубіжного досвіду // Науковий журнал «Бізнес Інформ». – 2016. – № 7 (462). – С. 12–16
10. Ющенко В. Гроші: розвиток попиту та пропозиції в Україні / Ющенко В., Лисицький В.. — [2-е вид., перероб. і доп.]. — К. : Вид. дім «Скарби», 2000. — 336с.

